

A 1774/välfärd**Behandlas i** Utskottet för välfärd i Norden

Utskottet för välfärd i Nordens betänkande över

**Medlemsförslag
om att gjøre Norden til en foregangsregion for å motvirke utenforskap****Förslag**

Utskottet för välfärd i Norden föreslår att

Nordisk råd rekommenderer Nordisk ministerråd

å sette fokus på utenforskap og at Norden skal være en foregangsregion for systematisk å motvirke utenforskap i vårt samfunn gjennom å se på ulike modeller for å främja social investering i förebyggande insatser at Árni Páll Árnasons forslag fra arbejdet med den strategiske gennemlysning af det nordiske socialsamarbejde anvendes i arbejdet for at modvirke udenforskab i Norden for udsatte børn og unge, udsatte voksne, indvandrere, ældre samt personer med funktionsnedsættelse.

Bakgrund

Den socialdemokratiska gruppens ursprungliga medlemsförslag presenterades och diskuterades kort vid Nordiska rådets session i Oslo 2018.

Socialdemokratiska gruppens förslag

Utenforskap har alvorlige økonomiske og sosiale konsekvenser – både for samfunnet og de menneskene det gjelder.

Utenforskap betegner mennesker eller grupper som står på utsiden av fellesskapet. Det kan være personer som står utenfor skole- og arbeidsliv som har et svært begrenset sosialt nettverk eller som ikke opplever tilhørighet til storsamfunnet.

Utenforskap er et strukturelt samfunnsproblem. Det har store konsekvenser som er til hinder for at enkelte mennesker kan leve gode liv.

Utenforskap kan ramme alle, men noen grupper er mer utsatt.

Barn som utsettes for omsorgssvikt og overgrep i tidlig alder har økt risiko for å få psykiske vansker senere i livet.

Særlig tre grupper rammes av utenforskap på arbeidsmarkedet. Det er unge, inn-

vandrere og personer med nedsatt funksjonsevne.

Årsakene til utenforskap er mange og sammensatte. De som står utenfor fellesskapet har gjerne flere utfordringer. Psykiske helseproblemer, rus- og alkoholmisbruk, ensomhet, fattigdom og manglende integrering er de viktigste årsakene til at personer faller utenfor. I dag er det mange ungdommer som ikke kan delta på organiserte aktiviteter pga dårlig økonomi eller pga høye egenandeler og utstyrs kostnader m.m.

Det lønner seg å jobbe med integrering og fellesskap. At mennesker står utenfor sosiale fellesskap, arbeidsliv og utdanningssystem er sløsing med samfunnets ressurser. De økonomiske konsekvensene av frafallet i videregående skole er for eksempel godt dokumentert. En studie fra Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Universitet viser at hver elev som fullfører videregående opplæring gir en samfunnsgevinst på nesten én million kroner.

Debatt om medlemsforslaget i plenum

Vid presentationen av forslaget i plenum lyftes ønskan om att kraftsamla och lära av varandras erfarenheter i Norden om den komplexa situationen runt de olika grupper som hamnat utanför i samhället. Just gruppen unga män som varken studerar eller arbetar nämndes.

I Norden har vi som målsättning att vara den mest integrerade regionen i världen. Det är en ambitiös målsättning, och därför bör vi gemensamt bidra till att reducera de ökade skillnaderna mellan de nordiska länderna, mellan regioner och mellan människor. Genom att utjämna skillnaderna, ekonomiskt och socialt, kan vi bidra till att samhället hänger samman på ett bättre sett – till glädje den enskilde människan och samhället i stort.

Strategisk genomlysning av det nordiska socialsamarbetet – Viden som virker i praksis
Utredare Árni Páll Árnason har haft uppdraget att ta fram en strategisk genomlysning av det nordiska socialsamarbetet och komma med förslag för det framtida samarbetet i Nordiska ministerrådet. Utredningen ger 14 konkreta förslag till stärkt samarbete på socialområdet.

Bland annat konstateras att vi inte i tillräcklig grad har dokumenterat hur en effektiv social insats tidigt i den enskilda medborgarens liv kan skapa besparingar längre fram i livet. Det kan vara svårt att få igenom investeringar i lösningar som på lång sikt kan reducera marginalisering av vuxna och hålla barn och unga i aktivitet samt förhindra att de får psykiska problem eller hamnar i ett missbruk. Ofta mäts framgång på socialområdet ganska så kortsiktigt, medan vår tids komplexa samhällsmässiga utmaningar kräver målinriktade lösningar, som först ger resultat flera år senare. Árnason pekar här i förslag 5 på behovet av att se på nya modeller för incitament-strukturer som främjar tidiga, förebyggande sociala insatser – förslagsvis genom att Nordiska ministerrådet för social- och hälsopolitik diskuterar erfarenhetsutbyte om etablering av mekanismer som främjar sociala investeringar med Nordiska ministerrådet för ekonomi och finans.

I förslag 8 om utsatta barn och unga uppmärksammas den växande gruppen av unga män och kvinnor som står "utanför". Flera unga misstrivs eller har psykiska problem och är inte aktiva i utbildning eller på arbetsmarknaden. Därmed befinner de sig i risk för ett långvarigt utanförskap, som ofta ger en rad sociala och hälsomässiga problem, långt in i vuxenlivet. Förutom de incitamentstrukturer för tidiga förebyggande insatser som nämns i förslag fem, föreslås här insatser såsom lättillgängliga rådgivningserbjudanden till unga där de snabbt kan få hjälp, tydliggörande och involvering av ungas synpunkter i utvecklingen av insatser och utbud på området, nationella strategier för förebyggande av marginalisering av unga, erfarenhetsutbyte om insatser för att främja inkludering av unga män och kvinnor på utbildnings- och arbetsmarknaden i glesbefolkade områden (förslag 13).

Förslagets förväntade effekter/Globala målen för hållbar utveckling

I förhållande till de globala målen för hållbar utveckling inom Agenda 2030 relaterar förslaget till mål 10 om minskad ojämlikhet och därunder bland annat delmål 10.2 om att till 2030 möjliggöra och verka för att alla människor, oavsett ålder, kön, funktionsnedsättning, ras, etnicitet, ursprung, religion eller ekonomisk eller annan ställning, blir inkluderade i det sociala, ekonomiska och politiska livet. Även delmål 10.3 om att säkerställa lika möjligheter och minska förekomsten av ojämlika utfall, bland annat genom att avskaffa diskriminerande lagstiftning, politik och praxis och främja lagstiftning, politik och åtgärder av lämpligt slag i detta hänseende, är relevant.

Dessutom är mål 8 om anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt av relevans och mer specifikt delmålen 8.5 om att till 2030 skapa full och produktiv sysselsättning för alla, inklusive ungdomar, personer med funktionsnedsättning, etc., och 8.6 att väsentligt minska andelen ungdomar som varken arbetar eller studerar till 2020.

Utskottets synpunkter

Nordiska rådet har varit i god dialog med utredare Árni Páll Árnason under uppdraget att ta fram en strategisk genomlysning av det nordiska socialsamarbetet¹ och kan nu konstatera att utmaningen med det ökande utanförskapet dels för utsatta unga, men även utsatta vuxna, ingår i rapporten som har flera intressanta förslag hur man kan komma tillrätta med den komplexa utanförskapsproblematiken.

Utskottet för välfärd i Norden har tidigare visat på behovet för tidiga insatser och behov i social investering², och stödjer därmed Árnasons förslag nummer 5 om nya incitamentsstrukturer för tidiga, förebyggande sociala insatser. Utskottet för välfärd har i samarbetet med utskottet för kunskap och kultur sett på problematiken kring skolavhopp och hur bland annat förebyggande folkhälsoinsatser kan motverka detta, bland annat anordnades nordiskt rundabordssamtal i Stortinget den 7 december där nordiska och nationella parlamentariker tillsammans med myndigheter och experter diskuterade hur nordiskt tvärsektorielt erfarenhetsutbyte kan bidra till att finna goda lösningar och metoder till att i ett tidigt skede förebygga misstrivsel och främja en god miljö i skolan.

¹ *Viden som virker i praksis: Styret nordisk samarbejde på socialområdet*, (2018), Árni Páll Árnason: <https://www.norden.org/da/publication/viden-som-virker-i-praksis>

² Utvalgsförslag om social investering i Norden (A 1591/velferd): <https://www.norden.org/sv/node/17718>

Med tanke på att frågorna kring utanförskap lyfts på nordisk nivå på olika sätt de senaste åren föreslås det ursprungliga förslaget omformuleras något till att lägga fokus på behovet för tidiga förebyggande sociala insatser och strukturer som främjar detta.

Vidare har välfärdsutskottet också lyft behovet för lättillgänglig och snabb hjälp i form av olika råd och stödfunktioner³, gärna i form av andra unga som själva varit i motsvarande situation, och med hjälp av den moderna teknikens hjälpmedel.

Reykjavik, 22 januari 2019

Bente Stein Mathisen (H)

Eva Lindh (S)

Guðmundur Ingi Kristinsson (Flf)

Hans Wallmark (M)

Jenis av Rana (Mfl.)

Julius Graakjær Grantzau (ALT)

Kolbeinn Óttarsson Proppé (VG)

Krista Mikkonen (gröna)

Linda Ylivainio (C)

Malthe Larsen (S)

Maria Stockhaus (M)

Mika Raatikainen (saf)

Nina Sandberg (A)

Paula Bieler (SD)

Per-Arne Håkansson (S)

Ulf Leirstein (FrP)

³ Utvalgsförslag om barn og unges psykiske helse i Norden (A 1643/velferd): <https://www.norden.org/sv/node/17786> samt medlemsförslag om ökad psykisk ohälsa bland och unga i Norden (A 1689/välfärd): <https://www.norden.org/sv/node/17834>